

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ВІТЧИЗНЯНИХ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Досліджено сучасний інструментарій оцінювання фінансового стану вітчизняних страхових компаній, проаналізовано наукові підходи до визначення їх фінансового стану. Розкрито сутність методики рейтингової системи оцінки страхових компаній, з'ясовано особливості проведення аналітичної та фінансової діагностики. Систематизовано понятійно-категоріальну базу дослідження фінансового стану страхової компанії шляхом розмежування системи понять і категорій, таких як «діагностика», «діагностичний аналіз», «фінансова стійкість», «фінансова надійність» та «фінансова безпека». Застосовано комплексний підхід до розробки й апробації системи діагностики фінансового стану вітчизняних страхових компаній, узагальнено умови забезпечення платоспроможності страховиків.

Ключові слова: *страхова компанія, фінансовий стан, діагностика, діагностичний аналіз, фінансова стійкість, фінансова надійність, платоспроможність, ліквідність, фінансова безпека.*

Постановка проблеми. В умовах постійно змінюваного макроекономічного середовища, загострення конкурентної боротьби, зростання і концентрації ризиків страхової діяльності актуалізується проблема забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності страхових компаній. Важлива роль страхових компаній як стабілізаторів ринку фінансових послуг пов'язана з концентрацією значних фінансових ресурсів та перетворення їх на потужні фінансово-кредитні інститути. Найважливішою характеристикою фінансового стану страхової компанії є її фінансова надійність, а метою діяльності – досягнення та підтримка стійкого фінансового стану. Водночас особливої гостроти набувають питання ефективного управління фінансовими потоками, підвищення рівня капіталізації, зміцнення фінансової безпеки страховика, протидії шахрайству на ринку страхування тощо.

Стан дослідження. Вагомий внесок у розвиток теорії та практики забезпечення фінансової стійкості страхових компаній зробили відомі вітчизняні дослідники, зокрема О. Барановський, О. Гаманкова, С. Ілляшенко, С. Луконіна, Л. Орланюк-Маліцька, Н. Ткаченко, Л. Шірінян та ін. Методичні підходи до аналізу й оцінки фінансової безпеки страхових компаній вивчали А. Єрмошенко, О. Жабинець, В. Кравченко, О. Папка, О. Пластун. Незважаючи на ґрунтовне висвітлення

у науковій літературі проблем, пов'язаних з організацією страхової діяльності, тенденціями розвитку страхового ринку, питання аналізу та оцінки фінансової платоспроможності та надійності, діагностики фінансового стану вітчизняних страхових компаній потребують додаткового дослідження та систематизації.

Мета статті – проаналізувати наукові підходи до визначення фінансового стану страхових компаній та обґрунтувати систему (набір) показників, за допомогою яких можна діагностувати фінансовий стан вітчизняних страхових компаній.

Виклад основних положень. Із розвитком страхового ринку в Україні дедалі більшу увагу вітчизняні теоретики і практики приділяють дослідженню умов забезпечення надійного фінансового стану, підтримання фінансової стійкості та платоспроможності, дотримання вимог щодо достатності капіталу. Систематичний моніторинг фінансового стану страхових компаній, розгорнуте висвітлення у медіа-джерелах, професійний підхід до побудови системи оцінювання та діагностики ключових фінансових показників дали би змогу застерегти клієнтів страхового ринку від проблемних фінансово нестійких компаній, перевірити рівень їх фінансової стійкості та оцінити стан фінансової безпеки.

У науковій літературі погляди дослідників стосовно тлумачення сутності та параметрів, за допомогою яких можна визначити й оцінити фінансовий стан суб'єкта господарювання і страхової компанії зокрема, істотно різняться. Скажімо, В. Кравченко вважає, що страхові компанії є специфічними суб'єктами, які концентрують на собі майнові інтереси страхувальників і здійснюють свою діяльність з метою досягнення та підтримки стійкого фінансового стану. При цьому фінансовий стан характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання капіталу страховика [1, с. 85]. Автор пропонує аналіз фінансового стану здійснювати на основі всебічного аналізу загальних та спеціалізованих груп звітів. До першої групи входять загальноприйняті п'ять форм фінансової звітності, а до другої – форми, передбачені Порядком складання звітних даних страховика, зокрема Звіт про доходи та витрати страховика, Звіт про страхові платежі та виплати за структурними підрозділами страховика, Пояснювальна записка до звітних даних страховика, Актуарний звіт [2].

Відома дослідниця страхового ринку Л. Шірінян розробила власну методику рейтингової системи оцінки страхових компаній України, в основу якої покладено шкалу оцінок, яка охоплює чотири групи показників: 1) абсолютні показники діяльності; 2) показники платоспроможності; 3) показники ділової активності; 4) показники фінансо-

вої стійкості. Водночас авторка акцентує увагу на відносних фінансових показниках (тобто групах 2–4), які незалежно від абсолютних дають можливість простежити і порівняти тенденції розвитку й потенціал страховиків. Тимчасом важливо не лише розрахувати, а й правильно оцінити досліджувані показники та порівняти їх з нормативними значеннями, орієнтуючись на вітчизняну і світову практику. Для рейтингу було використано два найпоширеніші методи – метод суми місць і метод оцінювання відстані від точки-еталону, тобто від максимального значення показника в заданій сукупності. Назагал запропонована методика рейтингової системи оцінки страхових компаній України дає можливість оптимізувати механізми функціонування і регуляції ринку страхових послуг та підвищити фінансову надійність страхування. На основі проведеного аналізу власники чи керівники страхових компаній можуть скоригувати страхову, маркетингову, інвестиційну політику, а саме: ідентифікувати й оцінити страхові ризики; зменшити дебіторську та кредиторську заборгованість; переглянути структуру активів; скоректувати тарифні ставки; удосконалити методи інвестування резервів; провести консолідацію фінансових можливостей шляхом злиття з іншими страховими компаніями; використовувати додаткові можливості реалізації страхових договорів тощо [3].

Заслуговує на увагу запропоноване Т. Ковальчук та А. Вергун дослідження теоретико-методологічних засад діагностичного аналізу фінансового стану, що зумовлене неоднозначністю наукових позицій учених стосовно визначення поняття «діагностика», а відтак «діагностичний аналіз». Серед науковців не існує усталених підходів до тлумачення цих питань. Приміром, на думку Б. Коласса, діагностика – це пошук, аналіз, виявлення можливої помилки та вироблення шляхів удосконалення управління системою; як вважає А. Міщенко, діагностика – це відокремлений етап прийняття рішення на основі причинно-наслідкових зв'язків, а на думку В. Рапоппорта – це дослідницька діяльність, спрямована на встановлення, аналіз та оцінку проблем підвищення ефективності системи менеджменту організації та встановлення головних напрямів їх розв'язання [4; 5; 6].

Д. Ендовицький та М. Щербаков під діагностичним аналізом розуміють вид економічного аналізу, за допомогою якого можна виявити ознаки банкрутства і вивчати фактори, що суттєво впливають на фінансовий стан підприємства в певний період часу, а також передбачити можливі наслідки розгорнутого дослідження спостережуваних тенденцій [7, с. 13].

Поділяємо позицію науковців, що діагностичний аналіз є одним із видів аналізу, який вирізняється цілями, завданнями та охоплює

собою систему способів діагностики, які на основі системного підходу дають можливість встановити причинно-наслідкові зміни економічної системи завдяки кількісному та якісному виміру впливу факторів на цю зміну і розвиток [8, с. 130].

Запропонована авторами методика формування системи показників діагностичного аналізу фінансового стану підприємства повинна бути гнучкою, відповідати визначеній стратегії, здатною ідентифікувати потенційні і реальні ризики та діагностувати кожну стадію розвитку підприємства. Систематизовані фінансово-економічні показники залежно від стадій розвитку підприємства наведено в табл. 1.

Науковці наголошують, що за цими показниками можна зробити висновок про ступінь стійкості досліджуваного підприємства, якщо знати, на якому етапі життєвого циклу воно перебуває.

Доречно наголосити, що ефективність діагностики фінансового стану значною мірою залежить від якості, достовірності та повноти інформації, яка використовується в наукових та аналітичних розвідках. Більшість дослідників оперують даними бухгалтерського обліку та фінансової звітності, натомість поза увагою залишаються чинники галузевої специфіки, як-от: ринку фінансових послуг, ймовірні зміни зовнішнього середовища, особливості конкурентного клімату, вимоги вітчизняних та іноземних інвесторів, загальна кон'юнктура фінансового ринку тощо.

На наш погляд, важливим є комплексний підхід до розробки та апробації системи діагностики фінансового стану вітчизняних страхових компаній, що передбачає збір, обробку й аналіз інформації внутрішнього та зовнішнього характеру. При цьому критеріями якісної інформації виступають її репрезентативність, достовірність, своєчасність, доступність, повнота та істинність.

У спеціалізованих наукових розробках окремі дослідники аналізують фінансовий стан суб'єкта господарювання, зокрема і страхової компанії крізь призму етимології понять «фінансова стійкість», «фінансова надійність» і «фінансова безпека». Скажімо, фінансова стійкість страхової компанії багатьма науковцями трактується як здатність страхової компанії виконувати взяті на себе зобов'язання перед страхувальниками [9; 3]; деякі дослідники ототожнюють фінансову стійкість із фінансовою платоспроможністю; на думку В. Олійник, фінансова стійкість – це такий стан і якість фінансових ресурсів, за яких компанія здатна протистояти негативному впливу екзогенних й ендегенних факторів та залишатись платоспроможною, а за потреби – відновлювати фінансові показники до належного рівня [10, с. 18].

Система показників діагностичного аналізу фінансового стану підприємства залежно від стадій його розвитку*

Стадії розвитку підприємства	Назви показників
Стадія створення (зародження)	<ul style="list-style-type: none"> – показники забезпеченості ресурсним потенціалом; – показники приросту майна; – прогностичний показник обсягу реалізації; – показники попиту та стану ринку; – показники витрат, якості продукції; – показники забезпеченості джерелами формування виробничих засобів; – порівняльні показники виробництва, збуту, якості та цін підприємств-конкурентів
Стадія зростання (молодість)	<ul style="list-style-type: none"> – показники динаміки обсягів виробництва, збуту та прибутку, безбиткового обсягу виробництва; – показники якості; – платоспроможність; – показники ефективності використання активів; – показники руху працівників; – показники ефективності витрат; – показники фінансової стійкості (показники забезпеченості оборотних засобів власними джерелами, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт фінансової незалежності); – показники організаційно-технічного рівня підприємства
Стадія зрілості	<ul style="list-style-type: none"> – показники приросту майна, виробництва і збуту, виконання планів з прибутку; – показники асортиментності; – показники технічного рівня виробництва; – показники фінансового та операційного ризику; – показники оборотності засобів; – показники фінансової стійкості (коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт фінансової незалежності)
Стадія спаду (старіння)	<ul style="list-style-type: none"> – показники резервів (економії ресурсів, зниження витрат, збільшення обсягів виробництва та реалізації, збільшення прибутку, зниження збитку); – коефіцієнти ліквідності; – показники структури та оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, баланс заборгованостей; – показники оборотності активів; – показники рентабельності продажів, зокрема окремих видів продукції
Стадія відродження	<ul style="list-style-type: none"> – показники асортиментності, номенклатурності; – коефіцієнт структури довгострокових зобов'язань; – склад і структура грошових потоків; – рентабельність капіталу (за видами)

* Систематизовано за [8, с. 132].

Фінансовій стійкості, як правило, притаманні високі платоспроможність, ліквідність і рентабельність. Фінансова надійність передбачає здатність страховика виконувати прийняті страхові зобов'язання за договорами страхування та перестраховування, а її характерними ознаками є наявність фінансових ресурсів для прогресивного розвитку і достатня платоспроможність. Серед чинників, що впливають на фінансову надійність, автори виокремлюють: обсяг власних коштів, збалансований страховий портфель, страхові тарифні ставки, величину страхових резервів, адекватних сумі взятих на себе зобов'язань, розміщення страхових резервів, перестраховування [11, с. 118]. Фінансова безпека страхової компанії є інтегральним виразником фінансового стану страхової компанії, що відображається у здатності своєчасно та в повному обсязі виконувати усі фінансові зобов'язання, забезпечувати оптимальну структуру страхового портфеля в умовах ескалації деструктивних елементів і чинників, а також здійснювати ефективне управління інвестиційною діяльністю.

Систематизація наукових підходів до тлумачення понять «фінансова стійкість», «фінансова надійність» і «фінансова безпека» відображена на рисунку.

З огляду на багатоаспектність досліджуваної проблематики, доцільно наголосити, що в основу діагностики фінансового стану страхової компанії закладено загальнонаукові та методологічні принципи, системний і комплексний підходи, відповідно до яких страхова компанія розглядається як кібернетична система, сформована з кількох підсистем і тісно пов'язана зі зовнішнім середовищем; діагностика повинна охоплювати всі підсистеми та складові елементи організації, органічно поєднувати кількісні та якісні параметри, враховувати галузеву й регіональну специфіку, охоплювати логічну послідовність дослідження стану об'єкта з використанням специфічних методів і прийомів. Загалом розрізняють аналітичну та фінансову діагностику; як стверджує Л. Руденко, сутність аналітичної діагностики полягає в децентралізованій аналітичній обробці економічної інформації на основі використання ПЕОМ з метою розроблення ефективної фінансової стратегії корпорації [12], натомість фінансова діагностика є засадничою для управління фінансами підприємства (страхової компанії) та охоплює такі головні елементи: оцінку фінансових потреб підприємства, розподіл потоків грошових коштів залежно від конкретних планів, визначення додаткових обсягів залучення фінансових ресурсів, пошук внутрішніх резервів, забезпечення фінансової звітності, яка б об'єктивно відображала процеси та забезпечувала контроль за фінансовим станом суб'єкта господарювання [13].

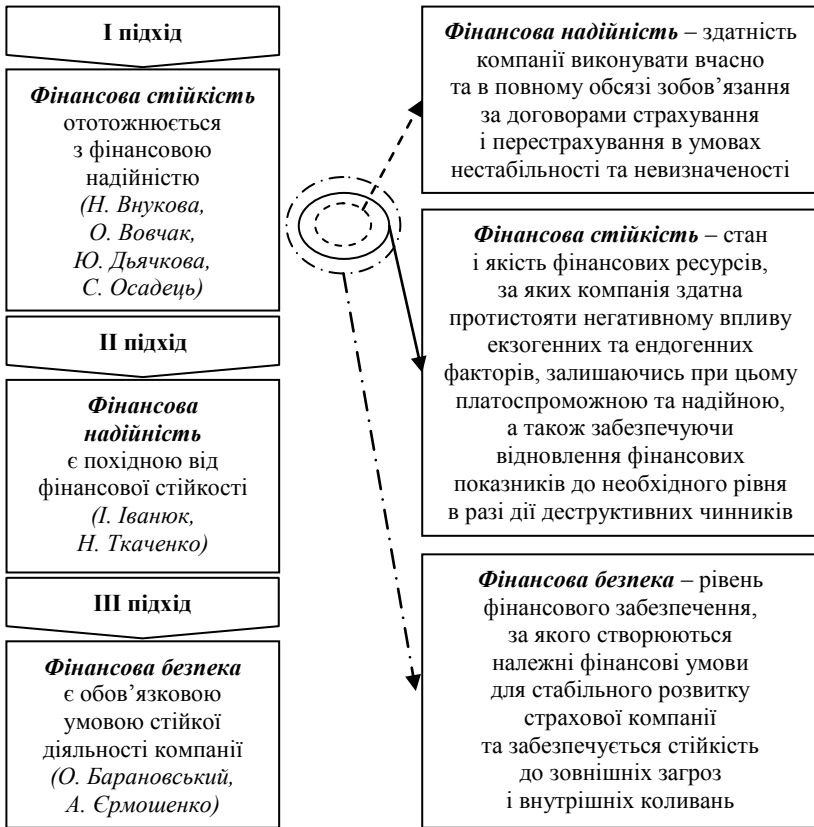

Рис. Систематизація наукових підходів до тлумачення понять «фінансова стійкість», «фінансова надійність» та «фінансова безпека»

Узагальнено за [10].

Назагал під діагностикою фінансового стану страхової компанії розуміємо ґрунтовний аналіз поточного стану об'єкта дослідження, у нашому випадку – параметрів фінансового стану, що охоплюють показники ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості з метою виконання страховиком зобов'язань перед страхувальником, державним бюджетом та іншими бюджетними і фінансовими інституціями у повному обсязі, а також виявлення проблемних позицій і резервів задля перспективного розвитку водночас. Під час

діагностики потрібно встановити характер і перебіг поточних економічних та фінансових процесів, ідентифікувати системні ризики й загрози, виявити внутрішні можливості та зміцнити власні фінансові позиції на ринку.

З-поміж спеціалізованої літератури варто виокремити колективну монографію, автори якої зробили спробу ґрунтовно проаналізувати інструментарій оцінювання фінансового стану страхових компаній. На їхню думку, до показників, що характеризують фінансовий стан страховика, доцільно віднести: розмір і якість активів (основний індикатор рівня і ліквідності страховика); структуру страхового портфеля страховика (адже переважання одного типу страхових ризиків значно підвищує ймовірність здійснення значних виплат і може спричинити фінансову нестійкість страховика); розмір статутного фонду і власного капіталу страховика і перспективи їх зростання; прибутковість діяльності страховика, що дає можливість оцінити ефективність його роботи; поточні балансові показники та темпи їх росту; співвідношення страхових платежів і страхових виплат; фінансові показники страховика, які суттєво впливають на його діяльність [11, с. 117–118].

Стрижневою характеристикою фінансової надійності страхової компанії є платоспроможність, що означає здатність страховика за будь-яких обставин своєчасно виконувати взяті на себе фінансові зобов'язання. З цією метою на законодавчому рівні визначено головні умови забезпечення платоспроможності страховиків (табл. 2).

До речі, В. Кравченко ацентує на тому, що з метою поглиблено-го аналізу фінансової надійності доцільно проаналізувати відносні показники платоспроможності страхової компанії, зокрема: коефіцієнт фінансової спроможності, що визначає платоспроможність страховика стосовно виконання своїх зобов'язань за страховими виплатами; коефіцієнт ліквідності страхових резервів – характеризує достатність страхових резервів компанії, які можуть бути використані для погашення поточних зобов'язань; коефіцієнт страхового покриття, який засвідчує достатність страхових резервів страхової компанії для здійснення страхових виплат [1, с. 88].

Поділяємо наукову позицію О. Землячової з приводу того, що універсальним можна вважати підхід, за яким фінансова стійкість страховика характеризується такими ознаками фінансового стану: 1) високою платоспроможністю, тобто здатністю вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями; 2) високою ліквідністю балансу, тобто достатнім рівнем покриття залучених пасивів активами; 3) високою рентабельністю, тобто такою прибутковістю, яка забезпечує належний розвиток підприємства.

Умови забезпечення платоспроможності страховиків*

Показники	Характеристика основних умов забезпечення платоспроможності страховиків
Наявність сплаченого статутного фонду для страховиків-резидентів або гарантійного депозиту для філій страховиків-нерезидентів	Мінімальний розмір статутного фонду (гарантійного депозиту) страховика, який займається видами страхування іншими, ніж страхування життя, встановлюється у сумі, еквівалентній 1 млн євро, а страховика, який займається страхуванням життя, 10 млн євро за валютним обмінним курсом валюти України.
Наявність гарантійного фонду страховика	До гарантійного фонду страховика належить додатковий та резервний капітал, а також сума нерозподіленого прибутку. Страховики за рахунок нерозподіленого прибутку можуть створювати вільні резерви. Вільні резерви – це частка власних коштів страховика, яка резервується з метою забезпечення платоспроможності страховика відповідно до прийнятої методики здійснення страхової діяльності.
Створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань	Страхові резерви утворюються з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестрахування). Страхові резерви поділяються на технічні резерви і резерви зі страхування життя (математичні резерви).
Перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності	Фактичний запас платоспроможності (неттоактиви) страховика визначається вирахуванням із вартості майна (загальної суми активів) страховика суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, зокрема страхових. Страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати у порядку, передбаченому Законом України «Про страхування». На будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності.

Систематизовано за [14].

Загалом фінансовий стан є результатом фінансової політики страховика і визначається всією сукупністю фінансово-господарських факторів страхової організації. При цьому прослідковується така черговість: Фінансовий стан = Фінансова (не) стійкість → (Не)Платоспроможність → (Не)Ліквідність → Фінансовий результат (прибуток/збиток) → (Не)Рентабельність → Фінансова (не) стійкість = Фінансовий стан [15, с. 55].

Як вважає Н. Ткаченко, з метою пруденційного регулювання необхідно визначати індикатори фінансової стійкості, які б дозволяли оцінювати: стан страховиків та здійснювати моніторинг їхніх сильних і слабких сторін, поточний рівень фінансової стійкості та потенційну уразливість до ризиків. Множину показників, які характеризують фінансову стійкість страхової компанії, автор пропонує поділити на три групи:

– I група «Показники, які характеризують поточну фінансову стійкість» містить показники достатності капіталу, надійності фінансового потенціалу, платоспроможності, поточної ліквідності;

– II група «Показники, які характеризують дохідність та прибутковість діяльності страховика» охоплює рівень виплат, рівень витрат, загальний рівень виплат і витрат, рентабельність інвестицій, рентабельність капіталу;

– III група «Показники, які відображають потенційну уразливість до ризиків» містить показники якості активів, показники якості андеррайтингової політики та політики перестраховування, показники якості управління страховою компанією, показники чутливості до ринкового ризику [9, с. 168–170].

З метою своєчасного виявлення ризиків у діяльності страховиків Нацкомфінпослуг 2005 року затвердила рекомендації щодо аналізу їх діяльності у формі тестів раннього попередження. Запропонована система порівняння фактичних фінансових показників діяльності страховиків із визначеними комісією є основою для здійснення аналізу капіталу, активів, страхових резервів, дохідності, ліквідності, перестраховування. Методика має рекомендаційний характер, охоплює одинадцять показників та алгоритм їх розрахунку, а також слугує підґрунтям стандартизації процедур здійснення аналізу діяльності страховиків. Водночас результати тестів раннього попередження є інформацією з обмеженим доступом, яка не підлягає розголошенню та опублікуванню у ЗМІ [16]. Чинну методику доволі часто застосовують для визначення рівня фінансової надійності страховика і самі страхові компанії, і фінансові аналітики та експерти страхового ринку.

Висновки. Безумовно, безпечний фінансовий стан є найважливішою характеристикою діяльності будь-якого суб'єкта господарювання та визначає його спроможність безперебійно фінансувати свою

діяльність. Однак варто зауважити, що на фінансовий стан підприємства впливають рівень ділової активності, збалансованість окремих структурних елементів активу і пасиву балансу, ефективність використання фінансових ресурсів тощо. Діагностика ж фінансового стану є неодмінною умовою для нормального функціонування страхової компанії, пошуку резервів поліпшення фінансового стану, прийняття рішень і вжиття заходів із підвищення платоспроможності, ліквідності, фінансової надійності та стійкості. Своєчасно проведена діагностика дає змогу за потреби розробити план фінансового оздоровлення, налагодити співпрацю з контрагентами, потенційними інвесторами, кредиторами, органами державного управління, працівниками компанії, а також забезпечити соціально-економічний розвиток за рахунок виявлених у результаті аналізу резервів. Перспективи подальших наукових досліджень торкатимуться розробки власної методики діагностики фінансового стану та її практичної апробації в діяльності вітчизняних страхових компаній.

1. Кравченко В. О. Розвиток методів аналізу платоспроможності страховика як складової фінансової безпеки страхової компанії / В. О. Кравченко // Вісник Бердянського ун-ту менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 1. – С. 85–89.
2. Порядок складання звітних даних страховиків: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.02.2004 р. № 39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-04>
3. Шірінян Л. В. Рейтингова система і рейтинг-оцінка фінансової стійкості страхових компаній України / Л. В. Шірінян [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14329/1/3.pdf>
4. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия: Проблемы, концепции и методы: учебное пособие для вузов по экономическим специальностям / Б. Коласс; пер. с фр. – М.: Юнити, 1997. – 576 с.
5. Міщенко А. П. Стратегічне управління: навч. посібник / А. П. Міщенко. – К.: ЦУЛ, 2004. – 336 с.
6. Рапопорт В. Ш. Диагностика управления: практический опыт и рекомендации / В. Ш. Рапопорт. – М.: Экономика, 1988. – 127 с.
7. Ендовицький Д. А. Зміст попереднього діагностичного аналізу фінансової неспроможності організацій / Д. А. Ендовицький, М. В. Щербаков // Економічний аналіз: теорія і практика. – 2005. – № 12.
8. Ковальчук Т. М. Діагностичний аналіз фінансового стану: теорія та методологія / Т. М. Ковальчук, А. І. Вергун // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 5 (1). – С. 129–134.
9. Ткаченко Н. В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика: монографія / Н. В. Ткаченко. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2009. – 570 с.

10. Олійник В. М. Фінансова стійкість страхових компаній: монографія / В. М. Олійник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 287 с.

11. Оцінювання фінансово-економічної діяльності страхових компаній: адаптивність зарубіжного та вітчизняного досвіду / О. М. Гончаренко та ін.; за ред. І. М. Ненно. – Одеса: Астропринт, 2015. – 204 с.

12. Руденко Л. В. Прогностична оцінка і аналіз діяльності транснаціональної корпорації у векторі глобального стратегічного управління / Л. В. Руденко // Регіональні перспективи. – 2000. – № 4 (11). – С. 87–91.

13. Жукевич С. М. Діагностика фінансового стану в системі управління підприємством / С. М. Жукевич, Н. В. Кудлаєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/18044/1/Жукевич_С.М._Кудлаєва_Н.В..PDF

14. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>

15. Землячова О. А. Оцінка фінансового стану страховика та шляхи його поліпшення / О. А. Землячова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2014. – № 2. – С. 54–66.

16. Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.03.2005 р. № 3755 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://expert-rating.com/data/upload/PI-ratings/rk_gosfinuslug_3755_strah.pdf

Омельчук Л. В. Научные подходы к пониманию диагностики финансового состояния отечественных страховых компаний

Исследован современный инструментарий оценивания финансового состояния отечественных страховых компаний, проанализированы научные подходы к определению их финансового состояния. Раскрыта сущность методики рейтинговой системы оценки страховых компаний, выявлены особенности проведения аналитической и финансовой диагностики. Систематизирован понятийно-категориальный базис исследования финансового состояния страховой компании путем разграничения системы понятий и категорий, таких как «диагностика», «диагностический анализ», «финансовая устойчивость», «финансовая надежность» и «финансовая безопасность». Применен комплексный подход к разработке и апробации системы диагностики финансового состояния отечественных страховых компаний, обобщены условия обеспечения платежеспособности страховщиков.

Ключевые слова: страховая компания, финансовое состояние, диагностика, диагностический анализ, финансовая устойчивость, финансовая надежность, платежеспособность, ликвидность, финансовая безопасность.

Omelchuk L. V. Scientific approaches for diagnosing financial condition of domestic insurance companies

The modern tools for assessing the financial condition of domestic insurance companies, the scientific approaches to determining the financial status of insurance companies are analyzed. It is noted that the basis of the diagnosis of the financial condition of the insurance company is the general scientific and methodological principles, system and complex approaches, according to which the insurance com-

pany is considered as a cybernetic system, formed from several subsystems and is closely connected with the external environment. Diagnostics should cover all subsystems and constituent elements of the company, organically combine quantitative and qualitative parameters, take into account sectoral and regional specifics, cover the logical sequence of studying the condition of the object using specific methods and techniques. The essence of the methodology of the rating system of the insurance companies is revealed, peculiarities of analytical and financial diagnostics are determined. It is substantiated that under the diagnostics of the financial condition of the insurance company we understand the detailed analysis of the current state of the researched object, in our case - the parameters of the financial state, covering the indicators of liquidity, solvency, financial stability, profitability in order to fulfill the obligations of the insurer to the insured, the state budget and other budget and financial institutions in full range, as well as identifying problem issues and reserves for long-term development at the same time. During the diagnostics, it is necessary to establish the nature and the condition of the current economic and financial processes, identify systemic risks and threats, identify internal opportunities and strengthen own financial position in the market. The scientific approaches to substantiating the differences between the concepts of «financial stability», «financial reliability» and «financial security» are systematized.

Key words: insurance company, financial condition, diagnostics, diagnostic analysis, financial stability, financial reliability, solvency, liquidity, financial security.

Стаття надійшла 21 грудня 2017 р.

УДК 658.155:519.218.82

**І. О. Ревак,
Н. І. Власюк, О. В. Мицак**

ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ МЕТОДУ ЕКСТРАПОЛЯЦІЇ

Наголошено, що за умов фінансової нестабільності в Україні гостро постають питання, пов'язані зі забезпеченням високих фінансових результатів діяльності підприємств. Описано один із інструментів такого забезпечення – фінансове прогнозування прибутку. Узагальнено методи прогнозування фінансових результатів суб'єктів господарювання, а також з'ясовано їхні переваги та недоліки. Прогнозування прибутку підприємства репрезентовано на прикладі методу екстраполяції.

Ключові слова: прибуток, планування, прогнозування, метод екстраполяції, блок-схема планування прибутку.

Постановка проблеми. В управлінні доходами, витратами та прибутком суб'єктів господарювання чільне місце посідає економічно обґрунтоване фінансове планування, яке дає змогу отримати науково вмотивований висновок про можливі фінансові результати та терміни